
KÖNYVISMERTETÉS

Ibolya Tibor: Kriminálisztikatörténeti tanulmányok

Patrocinium, Budapest, 2015, 174 oldal

A hazai kriminálisztika nagy korszakát követő átmeneti csendet napjainkra a nyomozástani szakirodalom újabb „aranykora” váltotta fel.

Az a lendület, amely *Kertész Imre, Katona Géza, Vargha László, Lontainé Santora Zsófia, Déri Pál* és mások munkásságának köszönhetően a hetvenes és a nyolcvanas éveket jellemezte, a rendszerváltozás tájkán csendesedni látszott, noha a korábbi Rendőrtiszti Főiskola kriminálisztikai tanszéke 1990 után a tankönyvek és jegyzetek dolgában kiváló teljesítményt nyújtott.¹ Az oktatást szolgáló írásos tananyagok elkészítésében élen járt a *Fenyvesi Csaba* és *Tremmel Flórián* nevével fémjelzett pécsi műhely.² A monográfiák és kézikönyvek azonban még vártak magukra.

Az apály végét a *Bócz Endre* szerkesztette kétkötetes munka jelentette.³ Később készült el a *Kriminálisztika joghallgatóknak* című oktatási anyag.⁴ A Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara 2010-ben jelentetett meg kriminálisztika jegyzetet.⁵ Az igazságügyi szakértői területek teljességére törekvő kiadvány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának vállalkozása *Tóth Éva* és *Belovics Ervin* szerkesztésében.⁶ Hosszú évtizedek után az első igazán átfogó és elmélyült kutatómunka eredményeként született mű *Fenyvesi Csaba* monográfiája a kriminálisztika tendenciáiról.⁷

A bűnügyi tudományok népszerűsítésében nélkülözhetetlen az elméleti igényességgel megírt, de közérthető és a laikus közönség érdeklődését felkel-tő ismeretterjesztő irodalom. A kriminálisztika körében *Katona Géza* és *Kertész Imre* 1979-ben kiadott közös alkotása tekinthető ilyennek.⁸ Ez a műfaj

1 Illár Sándor (szerk.): *Krimáltaktika I.* Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998

2 Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba: *Kriminálisztika Tankönyv és atlasz.* Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 1998

3 Bócz Endre (szerk.): *Kriminálisztika I–II.* BM Kiadó, Budapest, 2004

4 Bócz Endre – Finszter Géza: *Kriminálisztika joghallgatóknak.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008

5 Bíró Gyula: *Kriminálisztika.* Licium-ART Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2010

6 Tóth Éva – Belovics Ervin (szerk.): *A büntetőeljárás segéd tudományai I–II.* Pázmány Press, Budapest, 2015

7 Fenyvesi Csaba: *A kriminálisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene és jövője.* Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2014

8 Katona Géza – Kertész Imre: *A bűn nyomában. Fejezetek a kriminálisztika történetéből.* RTV–Minerva, Budapest, 1979

azonban eltűnően volt. *Molnár József* professzor, aki évtizedekig a tantárgy oktatójaként és kutatójaként egyaránt rangot szerzett magának, egy tanulmányában hívta fel a figyelmet arra, hogy a *François Gayot de Pitaval* francia büntetőjogász által még a XVIII. század közepén feltalált módszer nélkülözhetetlen az általános jogi kultúra növelésében, és a megelőzésre fogékony társadalmi magatartás erősítésében.⁹

A most ismertetendő könyv szerzője, *Ibolya Tibor* mintha meghallgatta volna néhai Molnár tanár úr tanácsát. A kriminalisztika tudománya és annak története iránt különös érdeklődést mutató szerző már számos publikációjában bizonyította jártasságát. Most azonban ezzel a kötettel azt igazolta, hogy a tudományos marketing fogásait is jól ismeri. A tetoválásról írt első fejezet telitalálat azért, mert azonnal képes felkelteni az olvasó figyelmét, vitát provokál (mit keres itt ez a téma), majd pedig meggyőző érvekkel igazolja, hogy amiről ír, az csakugyan a kriminalisztika territóriuma. Idézi *Lombroso* következő gondolatát: „...szerintem bizonyítást nyert, hogy ez a szokás teljesen barbár, és azok között is csak ritkán tapasztalható, akik elbuktak a mi becsületes társadalmunkban”. Az olasz kriminológus a tetoválás szokásában érvet vélt felfedezni saját született bűnözőről szóló elméletéhez. *Ibolya* nem mulasztja el idézni a nyomozástan két jeles szerzőjének, *Ridegh Rajmond*nak és *Olchvály-Milvius Attila*nak jóval megfontoltabb álláspontját, miszerint a tetoválás „világot vehet viselőjének jellemére, gondolatvilágára, elárulhatja szokásait, valamely közösséghez való tartozását, stb. Ilyen értelemben a túszúrások rajzok és írások beszélő hegeknek tekinthetők.” A manapság újra divatba jött jelenség kriminalisztikai vonatkozásai mellett kultúr-történeti ismereteink is gyarapodnak – *Horthy Miklóstól Göncz Árpádig* terjedő példákkal – a szerző színes előadásában.

A következő fejezetben megismerkedhetünk *Endrődy Géza* csendőr főhadnaggyal, az első magyar kriminalisztikai tankönyv szerzőjével és az ő jeles munkájával. *Endrődy* sokat merített a grazi jogtanár *Hans Gross* – akit ő csak *Grósz János*ként emleget – vizsgálóbíróknak szóló kézikönyvéből. Idézzük a tankönyv egyik tanácsát, ami arra a gondolkodásbéli hibára mutat rá, amely napjainkban is a kudarcos nyomozások egyik fő oka: „A nyomozás kimenetelére leghátrányosabb az, hogy a tettet egy bizonyos emberben véljük, és ha egyedül ez irányban haladunk mindaddig, míg kétséget kizárólag bebi-

⁹ Molnár József: A kriminalisztika tudománya II. Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok 33. Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet, Budapest, 1996

zonyíttatik, hogy a vélt egyén nem tettes.” Joggal zárja a szerző ezt a fejezetet a következő megjegyzéssel: „*Ugye, hogy nincs új a nap alatt?*”

Ibolya Tibor következő hőse *dr. Gábor Béla*, a hazai daktiloszkópia megalapozója, a kiváló kriminalista, a felkészült büntetőjogász, a külföldi tapasztalatok iránt nyitott szakember, a lelkiismeretes igazságügyi szakértő. Pályafutásának drámai pillanata lehetett szakértői közreműködése az 1907-ben történt és négy halálos áldozatot követelő dánosi rablógyilkosság elkövetőinek leleplezésében. Gábornak elévülhetetlen érdemei voltak a bűnügyi nyilvántartás megalapításában, ami egyúttal a jeles magyar krimináltechnika és a későbbi bűnügyi technikai intézet forrásvidéke is. Személyes sorsa arra is példa, hogy a múlt század elején sem volt könnyű dolog értelmiséginek lenni a rendőrségen. Gábor Béla viszonylag fiatalon szakított a rendőri pályával, amiben valószínűleg közrejátszhatott az is, hogy nem volt elégedett a szakmai előmenetelével. El kell fogadnunk Ibolya Tibor kritikáját, amelyben hiányérzetének ad hangot azért, mert a bevezetőben már említett, 2004-ben megjelent kétkötetes Kriminálisztika kézikönyv elmulasztotta felvillantani Gábor Béla munkásságát. Valóban, minden szakmának jobban kellene ügyelnie a maga hagyományaira. Nekem azonban Gábor életpályáját követve más valami is eszembe jutott. Remélhetően ezt a tanulmánykötetet a rendészettudományi kar oktatási programjaiért felelős szakemberek is forgatni fogják. Tegyék is, de közben gondolkodjanak el azon, hogy az általuk jelenleg követett képzési filozófia megfelel-e annak az elvnek, miszerint a rendészeti pedagógia akkor lehet sikeres, ha megalapozza a rendészeti szakmák gyakorlásához nélkülözhetetlen képességek, tudás és gyakorlati készségek fejlesztését, megszerzését és kialakítását.

A kriminálisztika története iránt különös érdeklődést mutató szerző kedvenc témája a már említett dánosi rablógyilkosság bűnügyének tanulmányozása. Azt hiszem, erről a legpontosabb részleteket ebből a tanulmánykötetből ismerheti meg az olvasó. A gyilkosság elkövetői cigány emberek voltak, ezért elkerülhetetlen tanulmányozni a hazai cigányság száz év előtti helyzetét, az akkori közvéleményt eluraló előítéletesség okait, a nyomozási eljárásokban előforduló és semmivel nem menthető kegyetlenkedést. (Utóbbival kapcsolatban a magas ügyészégi beosztást betöltő szerzőtől elvártam volna határozottabb elutasítást, különös tekintettel arra, hogy a rendőri brutalitás napjainkban sem tűnt el hatóságaink gyakorlatából.) Amiben azonban a kötet dokumentációja maradéktalanul értékes, az annak igazolása, hogy a korabeli jogtudomány képviselői milyen bölcsességgel utasították el a faji előítéletesség minden megnyilvánulását, és milyen indulattal hívták fel a közpolitika

KÖNYVISMERTETÉS

kötelességét arra, hogy egy hátrányos helyzetű népcsoport felemelkedéséhez nem akasztófákra, hanem a cigány gyermekeket befogadó iskolákra van szükség. Ami pedig a bűnösök elítélését illeti, álljon itt a kötetnek az a passzusa, amely a *Jogtudományi Közlöny* 1908. évi 209. számának a szavait idézi. Világosabban ma sem lehetne érvelni a mostanság mind riasztóbb populista kriminálpolitikai törekvések ellen: „...elfelejtik, hogy az igazságszolgáltatásnak nem a rettegő nyárspolgárok megnyugtatója a végső célja, hanem az igazság, ezt pedig nem a példastatuálás, hanem a tettes egyéniségéhez, a véghezvitelből egy-egy tettesre jutó részhez igazodó büntetés által lehet elérni. Jogpolitikai szempontból lehet törvényeket alkotni, intézményeket szervezni, de jogpolitikai szempontból ítéletet hozni nem szabad. Az így létrejött ítélet alapja soha nem az objektív igazság. A példastatuálás sokszor könnyelmű ítéletekre, még többször pedig igazágtalan, túlságosan súlyos büntetésekre vihet.”¹⁰

Ibolya könyve valódi pitaval. (A francia jogtudós neve ugyanis időközben mindenhol a világon a bűnügyi almanachok megnevezése lett.) Ez a szakirodalom a tudományos következtetések mellett igényli a bűnesetek fordulatos bemutatását is. A *Kriminalisztikatörténeti tanulmányok* két hírhedt jogesetet ismertet a XX. század elejéről, egy bankrablást és egy gyilkosságot, ami annak idején széles körű érdeklődést váltott ki, mint a *Mágnás Elza* sérelmére elkövetett emberölés. A könyvet záró fejezet a dánosi rablógyilkosok egyikének fordulatos rabéletét ábrázolja, a börtönből való szökéstől az ismételt elfogáson át egészen a Don-kanyarig vezető végállomásig, ahol *Lakatos Balog Lászlónak* 1942-ben nyoma veszett.

Ibolya Tibor fővárosi főügyész, a kriminalisztika történetének avatott kutatója egy eltűnőben lévő műfajt, a bűnügyi ismeretterjesztést elevenítette fel. Könyvét haszonnal tanulmányozhatják lapunk szakértő olvasói, de az érdekes a szélesebb közönség figyelmére is.

Készítette: Finszter Géza

¹⁰ Ibolya Tibor: i. m. 78. o.